

CEDR Accredited Mediator).

**«ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗΣ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ ΩΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΡΟΠΟΥ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ»**

Από τότε που άρχισα να ασχολούμαι με το φαινόμενο της διαμεσολάβησης και την εμφάνισή της στην κοινωνική ζωή, έχουν περάσει περισσότερο από δέκα χρόνια. Πως εξελίσσεται αυτή στις έννομες τάξεις της παγκόσμιας νομικής κοινότητας; Ποιο είναι το μέλλον της; Πως θα την εξελίξουμε; Είναι η διαμεσολάβηση η απάντηση σε κάποια προβλήματά μας και ποια; Αυτές είναι ερωτήσεις που κατά καιρούς με απασχόλησαν και με απασχολούν.

Το αντικείμενο της σημερινής εισήγησης αφορά το μέλλον της διαμεσολάβησης στην Χώρα μας και τι θα μπορούσε να γίνει γι' αυτό ώστε να αποτελέσει μια αξιόπιστη και γενικά αποδεκτή εναλλακτική πρόταση στην επίλυση διαφορών μεταξύ ιδιωτών και ειδικότερα ποια βήματα θα μπορούσαν να γίνουν ώστε να προωθηθούμε προς μία θετική κατεύθυνση. Να διευκρινίσω ότι με τον όρο «διαφορά», εννοώ τις ιδιωτικές διαφορές, τόσο τις εμπορικές όσο και τις ατομικές – προσωπικές, αφού ούτως ή άλλως, *mutatis mutandis*, ισχύουν οι ίδιες βασικές αρχές. Η οπτική γωνία με την οποία το σημερινό σημείωμα προσεγγίζει την έννοια της διαμεσολάβησης, είναι ότι κείται πέρα από τις παραδοσιακές μορφές της προσφυγής σε δημόσια δίκη ή διαιτησία, αντιμετωπίζοντάς την κυρίως ως ένα αυτοτελή και παράλληλο αλλά όχι κατ' ανάγκη ανταγωνιστικό τρόπο επίλυσης διαφορών και δευτερευόντως ως μία επιβοηθητική λειτουργία στις άλλες δύο μορφές. Να διευκρινίσω ακόμα, ότι δεν αναφέρομαι ειδικά στην δικαστική μεσολάβηση ή στη διαμεσολάβηση αλλά στην γενικότερη έννοια της διαμεσολάβησης. Πολύ περιληπτικά και θεωρώντας ότι η έννοιά της είναι λίγο πολύ γνωστή, σε όλους σας, ορίζουμε ότι ως διαμεσολάβηση θεωρείται μία διαδικασία κατά την οποία τα ενδιαφερόμενα μέρη, που έχουν μια διαφορά μεταξύ τους και για την οποία έχουν την εξουσία διαθέσεώς της, επιχειρούν με την βοήθεια ενός κατάλληλα εκπαιδευμένου και ουδέτερου τρίτου προς αυτά προσώπου, το οποίο επιλέγουν ελεύθερα οι ίδιοι, να συμφωνήσουν σε μία αποδεκτή αμοιβαία λύση. Κορυφαίο ρόλο φυσικά, παίζει το πρόσωπο αυτό, δηλ. ο διαμεσολαβητής. Το αυτό βεβαίως ισχύει και για τους νομικούς παραστάτες των ενδιαφερομένων μερών τόσο κατά τον χρόνο προετοιμασίας όσο και κατά την ημέρα της διαμεσολάβησης. Επισημαίνεται λοιπόν, πόσο σημαντικός είναι ο ρόλος του δικηγόρου – συνηγόρου, να πείσει τους ενδιαφερόμενους να οδηγηθούν σε χρήση υπηρεσιών διαμεσολάβησης. Ξεφεύγει όμως της παρούσας εισήγησης η περαιτέρω ανάπτυξη του ρόλου τους, γι' αυτό θα περιορισθώ απλώς να τονίσω μόνο την ανάγκη να είναι επαρκώς εκπαιδευμένοι στο αντικείμενο και φυσικά την υπέρτατη ανάγκη ο διαμεσολαβητής να είναι ουδέτερος και αμερόληπτος.

Οι καταβολές των συναινετικών τρόπων επίλυσης διαφορών στην κοινωνία των ανθρώπων, χάνονται στο βάθος των αιώνων. Η νοοτροπία αποφυγής των συγκρούσεων και ειρηνικής επίλυσης των διαφορών ήταν και παραμένει βαθιά ριζωμένη σε πολλές κοινωνίες. Εκείνο όμως το οποίο μας ενδιαφέρει τώρα είναι οι προοπτικές της. Η Οδηγία 2008/52/EK (21-5-2008) της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία αναφέρεται σε διασυνοριακές διαφορές ανάμεσα σε ενδιαφερόμενους των κρατών – μελών έφερε θετικές εξελίξεις και έδωσε ώθηση σ' αυτό τον εναλλακτικό τρόπο επίλυσης των διαφορών. Έκτοτε στην Ελλάδα δημιουργήθηκε σαφές νομοθετικό πλαίσιο. Ο βασικός νόμος είναι ο Ν. 3898/2010, ο οποίος ρυθμίζει την διαμεσολάβηση στις αστικές και εμπορικές διαφορές, ενσωματώνοντας στην Ελληνική Νομοθεσία την Κοινοτική Οδηγία, όπως και η θέσπιση και άλλων διατάξεων. Ωστόσο, η διαμεσολάβηση παρά τα αναμφισβήτητα πλεονεκτήματα και οφέλη για τα μέρη που αποφασίζουν να προσφύγουν σ' αυτή, δεν θα καταστεί μετρήσιμη πραγματικότητα για τη χώρα μας από μόνη της. Χρειάζεται μεθοδική προετοιμασία και προσπάθεια για να γίνει κτήμα / βίωμα της ελληνικής κοινωνίας ως ένας πραγματικά αποτελεσματικός τρόπος επίλυσης διαφορών, τόσο στο ατομικό όσο και στο εμπορικό πεδίο. Πρέπει να πεισθούν οι ενδιαφερόμενοι ότι είναι προς το συμφέρον τους να προσφύγουν σ' αυτήν. Σε διαφορετική περίπτωση, όλα αυτά θα παραμείνουν γράμμα κενό. Το πως θα γίνει αυτό, είναι το ζητούμενο.

Θα επιχειρήσω λοιπόν, να προσεγγίσω περαιτέρω το θέμα και να συνοψίσω τι πρέπει κατά τη γνώμη μου να γίνει για το μέλλον της διαμεσολάβησης και την περαιτέρω προώθησή της στη Χώρα μας. Η επιτυχία του θεσμού δεν μπορεί να επέλθει ούτε κατά ένα «μαγικό» τρόπο, ούτε έτσι ξαφνικά και απροσδόκητα. Όπως στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, έτσι και στην Ελλάδα ο θεσμός πρέπει να στηριχθεί και να προωθηθεί συστηματικά και μελετημένα.

Η πρώτη επισήμανση που πρέπει να γίνει είναι, ότι ήδη το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο, έξη χρόνια μετά τον εισαγωγή του νόμου 3898, χρειάζεται βελτιώσεις, με εκσυγχρονισμό και συμπληρώσεις. Η έστω και μικρή, ή, όποια άλλη διείσδυση σήμερα της διαμεσολάβησης στην έννομη τάξη, έχει ήδη

καταδείξει ότι χρειάζονται τέτοιες παρεμβάσεις. Επομένως, προγραμματίζουμε, σχεδιάζουμε και υλοποιούμε βελτίωση του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου με την ενσωμάτωση σε αυτό της μέχρι τώρα εμπειρίας μας..

Στον εκπαιδευτικό τομέα. Ξεκινώ με αναφορά στην Εθνική Σχολή Δικαστών, στο πρόγραμμα της οποίας σκόπιμο είναι να καθιερωθούν και να πραγματοποιούνται σε κάθε εκπαιδευτική σειρά, τουλάχιστο εκπαιδευτικά σεμινάρια ώστε να εξοικειώνονται οι νέοι δικαστές με το θεσμό και τις βασικές έννοιές του.

Εισαγωγή, του γνωστικού αντικείμενου της διαμεσολάβησης στα διδακτικά προγράμματα των νομικών σχολών.

Ματαιοπονούμε αν πιστεύουμε ότι θα αναπτύξουμε κουλτούρα διαμεσολάβησης αν στα παραπάνω εκπαιδευτικά ιδρύματα δεν προχωρήσουμε σε τέτοιες βασικές και στοχευμένες δράσεις.

Τέλος αλλά όχι και τελευταίο, συστηματική επιμόρφωση γενικότερα των ήδη υπηρετούντων δικαστών, των δικηγόρων και των λοιπών πτυχιούχων νομικών σχολών, που ενδιαφέρονται και επιθυμούν να ενημερωθούν για τις βασικές αρχές του θεσμού.

Συστηματική ενημέρωση των στελεχών των επιχειρήσεων και των επαγγελματιών, μέσω των Επιμελητηρίων τους.

Πιλοτικά προγράμματα πρέπει να διαμορφωθούν και να υλοποιηθούν. Και να αποβούν επιτυχημένα. Στα πλαίσια αυτών, για παράδειγμα, τα δικαστήρια θα μπορούσαν να παραπέμπουν κάποιες κατάλληλες κατά την κρίση τους διαφορές, ενδεχομένως απλές στην αρχή, σε δικαστή - μεσολαβητή ή σε δικηγόρους - διαμεσολαβητές, οι οποίοι θα παρευρίσκονται πλησίον των αιθουσών συνεδριάσεων, για την άμεση επίλυση των διαφορών. Αρχικά οι υπηρεσίες διαμεσολαβήσεις αυτές, θα μπορούσαν από την πλευρά των δικηγόρων - διαμεσολαβητών, να παρέχονται δωρεάν στους διαδίκους. Εξαιρετικά σημαντική, θεωρείται σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, όπως η Ελβετία, η υλοποίηση προγραμμάτων, με αντικείμενο την αποκαλούμενη «σχολική διαμεσολάβηση». Με αυτή επιχειρείται να αντιμετωπισθούν κρούσματα σχολικής βίας. Το σημαντικότερο όμως όφελος από την εφαρμογή τέτοιων προγραμμάτων σχολικής διαμεσολάβησης, είναι η εμπέδωση στη νεολαία μιας

κουλτούρας και αντίληψης για φιλική διευθέτηση των μεταξύ τους διαφορών, η οποία θα συνεχισθεί εφόσον καλλιεργηθεί κατάλληλα περαιτέρω και στον μετέπειτα κοινωνικό και επαγγελματικό τους βίο.

Εδώ, θα ήθελα να μοιρασθώ μαζί σας μία σκέψη και πρότασή μου. Για την καλύτερη προώθηση του θεσμού στην Ελλάδα, θεωρώ ότι θα ήταν σκόπιμη η ίδρυση ενός γενικού συντονιστικού οργάνου πανελληνίας εμβέλειας, με συμμετοχή Δικαστών, Δικαστικών Ενώσεων, Δικηγορικών Συλλόγων, Επιμελητηρίων, της Πολιτείας, αλλά και ιδίως κοινωνικών φορέων και άλλων ιδιωτικών πρωτοβουλιών που έχουν ως σκοπό την προώθηση του θεσμού. Σκοποί του εν λόγω οργανισμού ενδεχομένως να αποτελούσαν ο συντονισμός όλων των παραγόντων της διαμεσολάβησης και η διευκόλυνσή τους στην εφαρμογή της, η σχεδίαση και επίβλεψη εφαρμογής ποικίλων πιλοτικών προγραμμάτων και η δημιουργία γέφυρας επικοινωνίας και συντονισμού του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα σε θέματα που αφορούν την προώθηση της διαμεσολάβησης. Το πώς θα γίνει αυτό προκειμένου να είναι αποτελεσματικό, είναι αντικείμενο προσεκτικού σχεδιασμού, λήψης των αντίστοιχων αποφάσεων και υλοποίησης του σχεδίου.

Ένα άλλο ζήτημα που με έχει απασχολήσει πολύ και πρέπει να σας πω ότι ακόμα δεν είμαι απόλυτα βέβαιος για την άποψη που πρέπει να υιοθετήσω σε αυτό, είναι κατά πόσο η διαμεσολάβηση θα πρέπει να είναι προαιρετική ή υποχρεωτική. Διευκρινίζω βέβαια, ότι αναφέρομαι φυσικά όχι στην υποχρεωτική επίλυση της διαφοράς με διαμεσολάβηση, αλλά απλώς και μόνο στην παραπομπή της σε διαμεσολάβηση, από την οποία το κάθε ενδιαφερόμενο μέρος, ως γνωστό μπορεί να αποχωρήσει

ελεύθερα και οποτεδήποτε. Διερωτώμαι λοιπόν, εάν πρέπει η παραπομπή σε διαμεσολάβηση να είναι υποχρεωτική. Αν η απάντηση είναι καταφατική, τότε γεννάται το ερώτημα για ποιες διαφορές; Για όλες ανεξαιρέτως; Τι θα ωφελούσε μια τέτοια υποχρεωτικότητα αφού το οποιοδήποτε μέρος μπορεί να αποχωρήσει κατά το δοκούν; Η απάντηση εδώ δεν μπορεί να είναι μονοσήμαντη. Θα μπορούσε να καθιερωθεί ένα είδος υποχρεωτικής παραπομπής σε δικαστική μεσολάβηση από το δικαστήριο που έχει επιληφθεί της διαφοράς και κρίνει ότι το αντικείμενό της είναι επιδεκτικό μιας τέτοιας

επίλυσης και προς το συμφέρον των διαδίκων. Ενδεχομένως, τα μέρη θα πρέπει να διατηρούν σε μία τέτοια περίπτωση το δικαίωμα αντί να πάνε στην υποδειχθείσα από το δικαστήριο δικαστική μεσολάβηση, αν συμφωνούν να προσφύγουν σε ιδιωτική διαμεσολάβηση. Δικηγόροι – διαμεσολαβητές, θα ήταν δυνατόν να μπορούσαν να παρευρίσκονται σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους στα δικαστήρια, ως διαμεσολαβητές υπηρεσίας, ως μου επιτραπεί η έκφραση και να επιλαμβάνονται άμεσα τέτοιων διαφορών, που θα τις παρέπεμπαν τα δικαστήρια σε αυτούς, μαζί επίσης με κάποιες κατευθυντήριες γραμμές για την συμβιβαστική επίλυση της υπόθεσης εντός της ημέρας της δικασίμου και πάντα βέβαια με την ελεύθερη βούληση συμμετοχής των διαδίκων μερών σε μια τέτοια διαδικασία και έτσι να επιτυγχάνεται λύση αποτελεσματικά και άμεσα. Δεν επιχειρώ τώρα να διαμορφώσω ρύθμιση γι' αυτή τη δυνατότητα, εκείνο που επιχειρώ είναι να δώσω τροφή για σκέψη σε ενδεχόμενη νομοθετική παρέμβαση προς αυτή την κατεύθυνση. Άλλωστε όπως προανέφερα το όλο θέμα χρήζει και μελέτης και περίσκεψης. Λύσεις όμως copy - paste από αλλοδαπές νομοθεσίες και ένταξή τους αυτούσιες στην ελληνική έννομη τάξη εκτιμώ ότι δεν θα ήταν ούτε δόκιμες ούτε αποτελεσματικές. Προσαρμογή τους στην ελληνική πραγματικότητα είναι εκείνο που ενδιαφέρει.

Έρχομαι τώρα στα «εργαλεία» δηλ. στα κίνητρα που θα μπορούσε να δημιουργήσει η Πολιτεία για να προωθήσει το θεσμό, τα οποία και θεωρώ κομβικής σημασίας. Μεγάλη συζήτηση μπορεί να γίνει γι' αυτά. Πολλά μπορούν να σχεδιασθούν και να νομοθετηθούν προς την κατεύθυνση αυτή. Επιβάρυνση με επιπλέον δικαστικά έξοδα στις δίκες που θα επακολουθήσουν, του μέρους που προδήλως και αποδεδειγμένα υπονόμεισε την επίλυση της διαφοράς με διαμεσολάβηση. Και αυτών όμως η ανάπτυξη και ανάλυση ξεφεύγει της σημερινής εισήγησης. Αν είστε ακόμη μαζί μου και δεν έχετε ήδη «ταξιδέψει» αλλού περιμένοντας πότε θα τελειώσω, θα αντιληφθήκατε ότι η βασική μου θέση στο αμέσως προηγούμενο ερώτημα είναι κατά της υποχρεωτικότητας της διαμεσολάβησης, ή τουλάχιστον όχι σε απεριόριστη έκταση. Προτιμώ την πειθώ, προτιμώ οι ενδιαφερόμενοι να αντιλαμβάνονται ότι η προσφυγή αυτή τους εξυπηρετεί. Έχω όμως την αίσθηση ότι η διαμεσολάβηση θα προχωρήσει στη χώρα μας, όσες δυσκολίες και αν υπάρξουν. Αργότερα ή γρηγορότερα,

ευκολότερα ή δυσκολότερα. Και αυτό γιατί η φιλική και συνάμα γρήγορη επίλυση των διαφορών είναι πλέον ανάγκη στις σύγχρονες κοινωνίες και οι έννομες τάξεις τους θα την ενσωματώσουν. Να σας αναφέρω ένα παράδειγμα, φαινομενικά όχι και

τόσο σχετικό με την διαμεσολάβηση, εσείς θα κρίνεται. Στις αρχές του 19ου αιώνα, επέστρεψε στην Αγγλία από την Ινδία όπου εργαζόταν, τότε αποικία του Βρετανικού Στέμματος, ένας Άγγλος αριστοκράτης. Μοιράσθηκε δε με φίλους και γνωστούς τις απόψεις τους εάν, οι τότε νέες εφευρέσεις του τηλεγράφου και του τηλεφώνου, οι οποίες ήταν τεχνολογικά πολύ ενδιαφέρουσες, ουδέποτε θα επικρατήσουν στην αποικία (Ινδία) και αυτό γιατί εκεί υπήρχε πληθώρα αγγελιοφόρων, κυρίως παιδιών, που έκαναν την δουλειά, δηλ. μετέφεραν μηνύματα. Τότε όλοι δικαίωναν με βεβαιότητα τον Άγγλο αριστοκράτη, οι εξελίξεις όμως όχι. Τα συμπεράσματα δικά σας. Οι εξελίξεις θα δικαιώσουν και εδώ την καθιέρωση της διαμεσολάβησης

Ένα είναι αναγκαίο κατά τη γνώμη μου, ένα σχέδιο δράσης πρέπει να καταρτισθεί και να εφαρμοσθεί άμεσα, αλλιώς η διαμεσολάβηση κινδυνεύει, έξη χρόνια μετά και μία αρχή αρκετά υποσχόμενη, να περιπέσει σε τέλμα και να χαθεί ακόμα μία ευκαιρία όπως μας έχει δείξει η εμπειρία μας από ανάλογες αποτυχημένες προσπάθειες που είχαν συμπεριληφθεί κατά καιρούς στον ΚΠολΔ.

Σε εμένα τουλάχιστο και υποθέτω και σε άλλους, είναι πλήρως εμπεδωμένη η πεποίθηση ότι, αν θέλουμε η διαμεσολάβηση, να επιτύχει, δεν μπορεί να εγκαταλειφθεί στην τύχη της. Χρειάζεται στήριξη, εκπαίδευση και συντονισμό των συντελεστών της, αλλά και ολόκληρης της κοινωνίας για να την επιλέξει ενσυνείδητα ως μέθοδο επίλυσης των ιδιωτικών διαφορών της. Ο Πλάτων στο έργο του Νόμοι, προέτρεπε τους Αθηναίους να καταφεύγουν πρώτα σε τρίτο πρόσωπο για την επίλυση των διαφορών τους και μόνον αν η προσπάθεια αυτή αποτύγχανε να απευθύνονται σε δικαστήριο. Αν λοιπόν ο μεγάλος Έλληνας φιλόσοφος, πρόκρινε τέτοια συμπεριφορά, αξίωνε θα έλεγα καλύτερα κάτι τέτοιο από τους συμπολίτες του, εμείς γιατί να μην τον ακούσουμε όταν μάλιστα την αντίληψη αυτή την έχουν ενστερνισθεί σχεδόν όλες οι ευρωπαϊκές και μη σύγχρονες έννομες τάξεις; Η διαμεσολάβηση μπορεί να

βοηθήσει και την ελληνική κοινωνία, αρκεί να μην περιμένουμε εμείς παθητικά την εξέλιξη των πραγμάτων.

Και επιτρέψτε μου να κλείσω τις λίγες αυτές σκέψεις, παραφράζοντας τα λόγια του αείμνηστου 35ου Αμερικανού Προέδρου John Fitzgerald Kennedy:

«ας σταματήσουμε να διερωτώμεθα τι μπορεί να κάνει η διαμεσολάβηση για εμάς και ας δούμε τι μπορούμε να κάνουμε εμείς για τη διαμεσολάβηση».

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας...!!!